

УДК 349.42

М.П. МІНЯЙЛО, Апеляційний суд Миколаївської області

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ ІНСТИТУТУ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗВЕРНЕННЯ

Ключові слова: сутність, право, громадяни, звернення, соціальний, закон, місцеве самоврядування, інститут

Трансформаційні процеси українського суспільства проходить в умовах економічної нестабільності і соціальної нерівності, протистояння політичних сил та певного вакууму влади, права і моралі. В епоху перетворень економіко-виробничих відносин, які базуються на основі приватної власності, у масштабах всього соціуму відбувається зміна всіх уявлень, руйнування моральних цінностей та втрата соціальних орієнтирів – все це посилює і поглиблює соціально-економічну нестабільність та потребує виведення з кризового стану всі сторони життєдіяльності людини: соціально-економічну, політичну, правову, національну, духовну.

Нова парадигма сучасного права знаходиться у сфері культурних цінностей та духовних орієнтирів соціального розвитку, з урахуванням ментальних особливостей та загальноновизнаних у світовому співтоваристві правових цінностей. Оптимальний формат нової системи юридичних засобів у механізмі реалізації конституційних прав повинен базуватися на засадах їх нормативного закріплення та єднанні. За рахунок цього проявляється сутність та результативність функціонування соціально-правового механізму реалізації конституційних прав і свобод [1].

Відповідно до зазначеного права та свободи людини і громадянина складають центральний інститут конституційного права, який містить норми, що визначають взаємовідносини держави та особи, її правовий статус, права і свободи людини і громадяни-

на та виступають основою правової політики держави в частині гарантування дотримання прав і свобод людини та громадянина. Правова політика країни у галузі прав людини є надзвичайно важливою з точки зору становлення правової та демократичної держави та достатньо чутливою, порівняно з усіма іншими сферами державно-правового життя, через те, що стосується всіх без винятку громадян. Вагомий внесок у розвиток історії правової політики та її окремих складових внесли дослідники Ю. Тодика, П. Рабінович, М. Мотузов, О. Малько, М. Панов, Л. Герасіна, А. Селіванов, В. Селіванов, Ю. Шемшученко, О. Тодика та інші.

Ю. Барабаш, у процесі дослідження правової політики у сфері прав людини та визначенні шляхів підвищення її ефективності, вивчено питання імплементації міжнародних стандартів у цій галузі, конституційного закріплення і гарантування соціальних прав людини з точки зору встановлення шляхів ефективності правової політики з цих напрямів. Дослідник стверджує, що лише зважений підхід до усвідомлення сутності соціальних прав, коли є одночасно два відповідальних суб'єкти: держава та громадянин, який піклується про власний добробут, є найбільш сформованим шляхом правової політики у сфері прав людини [2, с.115-118]. Практична ж реалізація правової політики та ідеології держави щодо захисту прав громадян в адміністративно-правових відносинах здійснюється інститутом права громадян на звернення і в поточний період на засадах історико-теоретичного осмислення та дослідження наявної практики розгляду звернень громадян потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

Тому метою цієї статті є дослідження соціально-правової сутності інституту права громадян на звернення та його практичне забезпечення органами місцевого самоврядування.

Правовою основою сутності інституту права громадян на звернення є Конституція України та загально визначені принципи і

норми міжнародного права. Правовому становищу людини в Україні спеціально присвячено розділ II Основного Закону України «Права, свободи та обов'язки громадянина», в якому окреслено систему особистих, соціально-економічних і політичних прав громадян. Конституцією України, на основі визнання її міжнародним товариством, передбачена рівність прав громадян, їх рівність перед законом та неприпустимість будь-яких привілеїв та обмежень. В соціальному значенні права і свободи людини визначені, як не відчужені та непорушні, при цьому забороняється скасування будь-яких прав та їх звуження. На Пленарному засіданні 04.12.1950 року Генеральна Асамблея ООН офіційно встановила відзначати 10 грудня День прав людини (Human Rights Day) та запропонувала всім державам і зацікавленим організаціям прийняти цей день і проводити відповідні заходи. Цей день обрано на честь ухвалення і проголошення Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 року Загальної декларації прав людини (Universal Declaration of Human Rights, UDHR), яка є першим світовим документом, що сформулював положення про права людини.

На думку О. Стащенко, проголошені у Конституції України права людини і громадянина будуть фактично гарантованими лише тоді, коли в національному праві будуть закріплені як внутрішньодержавні, так і міжнародні гарантії їх реалізації і можливість використання різних, передбачених законами і міжнародними договорами, шляхів відновлення і захисту порушених прав [3, с.115–118]. На підставі ст.55 Конституції України кожен має право звертатись до міжнародних органів за захистом прав і свобод людини і така можливість є способом припинення конкретного порушення прав людини у державі, реального відновлення правового положення та справедливого відшкодування за шкоду, яка була спричинена порушенням прав. Конституційне забезпечення економічних прав громадян ґрунтується на відносинах власності (державна, приватна та кому-

нальна) і формах управління економічними процесами. В Конституції України закріплено право людини на приватну власність, визначається її правове становище, фіксується право на незаборонену законом підприємницьку діяльність. Основний Закон України встановлює певні межі щодо використання власності, а саме – її використання не може завдавати шкоди правам і свободам іншої людини, інтересам усього суспільства, погіршувати економічну ситуацію і природні якості землі.

Завданням держав є забезпечення реалізації законних прав і свобод людини і громадянина, суспільства в цілому, гарантування споживання індивідом певних благ та суспільної безпеки і злагоди. Суспільна злагода, правові та соціальні гарантії є необхідною передумовою соціально-економічних перетворень і сталості суспільства. Справжньою суспільною цінністю права людини і громадянина стають лише за умови, якщо вони знаходять повноцінне і безпосереднє втілення в реальних суспільних відносинах [4–7]. У цій частині гарантії є необхідною і важливою складовою, яка забезпечує належний у сфері правового статусу особистості перехід від загального до часткового, від задекларованої в законі можливості до практичної реалізації щодо забезпечення реальних цінностей та утвердження прав людини [8–11].

Демократичною може бути тільки соціальна держава, яка проявляє, гарантує та забезпечує постійну турботу про громадян, держава, в якій людина є основною соціальною цінністю. «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст.3 Конституції України) та відповідно ст.46 Основного Закону України громадяни мають право на соціальний захист. Серед соціально-економічних прав громадян України в Конституції проголошені, зокрема, права на працю, страйк, відпочинок, житло, охорону здоров'я, результати своєї інтелектуальної діяльності тощо. Ці права сформульовані відповідно до реальних

можливостей їх здійснення. В частині особистих прав то «кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості...» (ст.23 Конституції України) та усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах, а права свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст.21 Конституції України).

Правовий механізм прав і свобод людини включає, поряд із нормативно-правовою, інституціональну частину – органи і організації, спеціальною компетенцією або статутним завданням яких є захист прав і законних інтересів людини і громадянина, та «інструментальну» – придатні для ефективного використання засоби охорони і захисту правового стану особи [12]. Право громадян на звернення визначене в ст.40 Конституції України: «Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк». Практична реалізація права громадян на звернення здійснюється на підставі та в рамках Закону України «Про звернення громадян» (1996 р., із змінами і доповненнями 1999 р.).

Правова сутність інституту права громадян на звернення базується на принципі верховенства права як основного принципу державного ладу. Відповідно до нього визначаються умови формування та діяльність правової держави щодо забезпечення реалізації права громадян на звернення. Принцип верховенства права є принципом державного ладу, що відображено у вищезазначеній ст.40 Конституції України, яка визначає, що усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися та одержувати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Частина 2 ст.3 Конституції України закріплює права і свободи людини та її гарантії визначальними змісту і спрямованості діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і

свобод людини є головним обов'язком держави та держава відповідає перед людиною за свою діяльність.

Цей принцип є вираженням ідеї реалізації законних прав і свобод людини та пріоритету її природних прав в суспільстві. На утвердження означеного принципу спрямована діяльність всіх влад держави, визначених Конституцією України. Формула ст.8 Конституції України є імперативом, сутність якого полягає в тому, що «службовий обов'язок кожного посадовця в усіх органах влади та самоврядування – підпорядковувати себе вимогам верховенства права при здійсненні визначених йому Конституцією та законами владних повноважень». Закріплення принципу верховенства Конституції в правовій системі держави, а також в засадах державного ладу означає, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, посадові особи, громадяни та їх об'єднання повинні додержуватися Конституції та Законів України. Як визначає Ю. Шемшученко, ідеологія «сильної демократичної держави» повинна ґрунтуватися на «10 принципах державного менеджменту Осборна і Геблера», серед них: передача контролю за політиками безпосередньо громадам; оцінка роботи державних службовців за результатами, а не за витратами; перехід до співробітництва на основі децентралізації управління [13].

Дослідження формування соціально-правової сутності права громадян на звернення дозволило визначити його становлення в історичному плані. Девід Гудінг та Джон Леннокс, досліджуючи роль людини та значення її свідомості у пошуках істини і реальності буття, наводять висловлення з застосуванням в біблейському Новому Заповіті терміну «скарга»: – «...коли хто проти кого має якусь скаргу...» (Колос. 3:12,13) [14]. З історичного погляду на розвиток сучасного поняття «звернення» зазначене вперше зустрічається у Російській державі в кінці XV – початку XVIII століття як «челобитная». «Челобитная» – «бить челом», поклонятися, припадати до землі чолом (лоб – по російсь-

кі; чоло – на українській мові). Чолобитна – грамота з проханням або скаргою, що подавалась на царя та місцевій владі. Прохання або скарга зазвичай викладались у письмовій формі. Чолобиття означало подання чолобитної. Чолобитником (жалобником, прохателем) був той, хто подавав чолобитну. Так, в 1622–1623 роках царський указ передбачав відмову про видачу виписок з справ чолобитників, які не своєчасно їх отримали.

В іншому царському указі «О взыскании штрафа с истцов и ответчиков, не явившихся к суду, в пользу противной стороны» (1645 р.) визначався порядок утримання штрафів з заявників та відповідачів на підставі подання чолобитної [15]. З становленням чиновництва царської Російської імперії у процесі спілкування почав застосовуватись термін «прошение». «Прошение» – це письмове клопотання, прохання. Прохання – це ввічлива пропозиція до кого-небудь щось зробити. Прохання є письмовим клопотанням (заява), складеним за встановленою формою, у якому викладається суть звернення. Людина, яка звертається з проханням є прохателем (прохачем). «Прошение» – лист встановленого зразка, іноді на гербовому папері (аркуші) позов, скарга, виявлення своїх потреб, що подається письмово особі або органу. «Жалоба, жалобитье» – дія того, хто скаржиться; просте виявлення невдоволення, пеня, ропот, прохання на кривду в словах чи в листі [16].

Досліджуючи законодавство України з питань звернень громадян, починаючи з 1917 р., виділяють такі етапи його становлення: перший – 1918–1961 роки, другий – 1962–2000 роки, третій – 2001 рік та сучасний період [17]. Аналіз законодавства УРСР 1918–1920 років свідчить, що в державі в цей період почали створюватися правові засади розгляду справ, в яких перевірялася законність дій органів державного управління. Зокрема, це проявлялось у закріпленні підвідомчих земельних спорів волосним, повітовим і губернським земельним комісіям можливості оскарженню до суду невірності записів в книгах актів громадського стану. Поступово почали фор-

муватися і основи процесуальної форми розгляду скарг громадян на дії посадових осіб державних органів. Так, постанова VI Надзвичайного Всеросійського з'їзду Рад (1918 р.) «Про дотримання законності» передбачала положення про необхідність «зобов'язання всіх посадових осіб і радянських закладів за вимогою кожного громадянина республіки, бажаючого оскаржити їх дії, тяганину або здійснення утисків йому в його законних інтересах, скласти відповідний короткий протокол. В протоколі повинні бути вказані час, місце та імена посадових осіб або назва установи та суть справи. Копія протоколу тут же видається скаржнику...».

Значним кроком на шляху забезпечення законності було створення Центрального Бюро скарг і заяв, а також місцевих відділень цього Бюро. Постанова Народного Комісаріату Державного контролю «Про Центральне Бюро скарг і заяв», а також Положення «Про місцеві відділення Центрального Бюро скарг і заяв» достатньо детально регламентували порядок подання і розгляду скарг і заяв, виконання рішень по ним. Позитивним у вказаних нормативних актах є виокремлення від органів активного управління, колегіальність у прийнятті рішення, введення порядку розгляду скарг у визначенні процесуальні рамки.

Введення в 1927 році Адміністративного кодексу УРСР передбачало введення адміністративно-процесуального порядку розгляду скарг на дії місцевих адміністративних органів. При цьому, як і в попередніх актах, не передбачалося судового оскарження, за винятком скарг на невірне проведення опису, оцінки майна, яке призначалося на продаж у випадку несплати необхідних платежів, а також невірний розподіл одержаних від продажу майна сум. Законодавець пішов по шляху представлення функцій розгляду скарг і притягнення до адміністративної відповідальності значної кількості виконавчо-розпорядчих органів, що негативно позначалося на якості розгляду конкретних справ і призводило до звуження гарантій захисту громадянами своїх прав і законних інтересів. І. Грідіна, ви-

вчаючи духовне життя українського народу 1939–1945 рр. (у частині теоретично-методологічних засад історичного дослідження) стверджує, що диференціація суспільства, особливо радянського, на матеріальний і духовний світ, не має «жорсткого» характеру, не передбачає розчленування його на дві половинки, кожній з яких притаманні тільки свої компоненти [18].

З зазначеним однозначно не можна погодитись оскільки громадянське суспільство в цілому, в тому числі сільське, в повоєнний період (1950 роки) було неоднорідним і відповідно мало своє уявлення щодо матеріального та духовного світів у залежності від соціального статусу. В. Лисак, розглядаючи морально-психологічну ситуацію в українському селі в 1950 роках, зазначає, що вищий прошарок сільського населення складався з представників колгоспної та радянської влади. В центрі уваги односельців, які займали окреме місце, були голови, бухгалтери, обліковці, бригадири колгоспів, секретарі партійних організацій тощо. Найбільшу частину сільських мешканців формували рядові чи звичайні колгоспники, які мали помірковані погляди на реалії життя та відстоюючи себе, займали активну життєву позицію яку виражали невдоволенням відносно порушення основ демократичного управління колгоспами [19]. Скарги (часто анонімні) надавались на ім'я районних партійних комітетів при їх не вирішенні, – на адресу обласних інстанцій, ЦК КПУ, Раду Міністрів СРСР. Надійніше для селян було написання скарг до останніх, оскільки в цьому випадку на село прибувала комісія Міністерства держконтролю УРСР, яка виявляла різноманітні зловживання та вживалися відповідні заходи щодо правопорушників. При написанні скарг колгоспники досить часто посилалися на Конституцію, Статут сільськогосподарської артілі, інші документи, які регулювали і стверджували радянський спосіб життя, оскільки з довірою сприймали ці документи і вважали необхідним дотримуватись демократичних засад в управлінні колгоспами та

життєдіяльності.

Певних змін щодо забезпечення юридичних гарантій захисту прав і інтересів громадян було досягнуто починаючи з 1961 року. Основними етапами цього є: закріплення можливості оскарження до суду постанов про накладання штрафів; введення до системи органів, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, адміністративних комісій при виконкомах районних, міських, сільських і селищних радах депутатів трудящих, до ведення яких було віднесено значну кількість справ про адміністративні правопорушення. Вищезазначені комісії при розгляді справ діяли на основах колегіальності та керувалися процесуальними правилами, які одержали закріплення в Постанові про них: посилення адміністративно-процесуальних гарантій розгляду скарг, пропозицій і заяв громадян; прийняття і введення у дію Кодексу України про адміністративні правопорушення, яким закріплено підвідомчість розгляду судами ряду адміністративних деліктів, що характеризуються підвищеним ступенем суспільної шкоди, а також більш продуману та деталізовану процедуру розгляду справ, прийняття та виконання рішень; закріплення можливостей судового оскарження неправомірних дій органів управління і посадових осіб, які утискують право громадян.

Сучасна досить повна регламентація у законодавчому забезпеченні розгляду звернень громадян здійснюється на основі Конституції України (ст.40) та Закону України «Про звернення громадян» (від 12.02.1996 р. № 393/96-ВР). Зазначений закон містить достатню інформацію щодо вимог, які ставляться до звернень, порядку та термінів їх розгляду, оскарження, відповідальності тощо.

Визначення соціально-правової сутності права громадян на звернення потребує уваги до вивчення закономірностей суспільного життя у різних країнах, закріплення його в основних законах, щодо посилення гарантій права громадян на звернення, концептуальних засад демократичного розвитку суспіль-

ства та підвищення ролі особи в управлінні державою. Становлення інституту суб'єктивних прав громадян, як права на подання і розгляд заяв, скарг і пропозицій на основі законодавчих актів або спеціально регулюючих його реалізацію документів набуло інтенсивного характеру в 1970–1980 роках. У цих роках в ряді країн світу прийнято відповідні закони та нормативні акти щодо розгляду звернень громадян: Радянський Союз – 1980 р.; Німеччина – 1975 р.; Угорщина – 1977 р.; Румунія – 1978 р.; Болгарія – 1979 р., Польща, Чехія, Югославія. Узбекистан, вибравши шлях побудови демократичної правової держави, визначив права і інтереси людини найважливішим пріоритетом суспільного розвитку і державного будівництва. Доказом цього є прийняття і щорічний аналіз виконання Закону Республіки Узбекистан «Про звернення громадян» відповідним комітетом Сенату цієї Республіки.

За результатами порівняльного аналізу законодавства, яке регулює питання розгляду звернень громадян в окремих державах, зокрема в Україні, Російській Федерації, Республіках Білорусь, Татарстан та Туркменістан встановлено наступне: по-перше, наявність однакових законів щодо звернень громадян та порядку їх розгляду; по-друге, характерно, що зазначені закони в цих країнах в цілому відображають основні принципи, складові та механізми, які покликані врегулювати питання розгляду звернень громадян; по-третє, із проаналізованих п'яти законів найбільш емні за змістом (утримують 23–29 статей) відповідні закони України та Республіки Татарстан, найменш – закони Туркменістану та Російської Федерації (17–18 статей). В 2007 році в США прийнято закон про доступність інформації щодо діяльності органів державного управління на всіх рівнях, який спрямований на задоволення потреби громадськості в прозорій діяльності та відвертості в американській владі. Закон під назвою «Закон 2007 про відкрите правління» передбачає відповідальність політиків і урядовців та зміцнює демократичні засади основного права народу –

знати істинний стан речей. Щорічно в США з 500 тис. запитів більше 90 % надходить від громадян, оскільки вони прагнуть отримати важливу для них інформацію і на яку в більшості випадків мають право. Федеральні відомства зобов'язані відповідати на запити протягом 20 робочих днів (в окремих випадках цей термін розтягувався до 20 років). Новий закон створює умови для отримання інформації будь-якою особою не вдаючись до дорогих судових позовів.

Дослідження соціально-правової сутності права громадян на звернення дозволяє зробити висновок, що звернення за своєю природою має двоєдине значення: по-перше, це один із засобів захисту прав і законних інтересів людини, порушених діями (бездіяльністю) органів держави і окремих посадовців і по-друге, звернення є сигналом про недоліки в роботі державних органів і в певній мірі сприяють їх усуненню та тим самим покращенню роботи державного апарату. Практична реалізація соціально-правової сутності права громадян на звернення здійснюється шляхом їх звернення до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [1].

До місцевих органів самоврядування Миколаївської області у 2009 році звернулося 36,7 тис. громадян (на 17,3 тис. менше 2008 року). Посадковими особами розглянуто 37,5 тис. питань. Аналіз даних про звернення громадян дозволяє умовно згрупувати питання за їх питомою вагою. До першої групи відносяться питання соціального захисту населення (кількість питань – 4211; 11,2 % до загальної кількості); комунального господарства та житлової політики (6135; 14 %); аграрної політики та земельних відносин (9689; 25,8 %); забезпечення дотримання законності та охорони правопорядку, реалізації прав і свобод громадян (2093; 5,7 %). Питома вага цих питань до загальної кількості складає 60,2 %. До другої групи, з питомою вагою 11,2 %, входять питання: промисловості, будівництва, паливно-енергетичного комплексу, науково-технічного прогресу; транспорту; зв'язку; освіти, навчання та виховання дітей та молоді; роботи навчально-виховних

закладів; охорони здоров'я; праці; повернення грошових заощаджень та вкладів; роботи місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування; діяльності політичних партій, профспілок, релігійних та інших громадських організацій. Третю групу формують питання, які виходять за межі визначених

напрямів діяльності народногосподарського комплексу області та займають 28,6% до загальної кількості питань. У таблиці наведено дані звернень громадян до обласної ради та органів місцевого самоврядування у Миколаївській області за 2009 рік з визначення їх питомої ваги за суб'єктами розгляду.

Таблиця – Надходження звернень громадян до обласної ради та органів місцевого самоврядування Миколаївської області в 2009 році

Орган самоврядування	Звернень, всього	У тому числі			
		Надійшли поштою	В % до загальної кількості	На особистому прийомі	В % до загальної кількості
Обласна рада	393	229	58,7	54	13,7
в % до загальної кількості звернень	1,1	1,7	–	0,1	–
Районні ради сільських районів	1216	397	33,3	773	66,6
в % до загальної кількості звернень	3,3	3,5	–	3,1	–
Селищні та сільські ради	26609	5036	18,8	19990	75,2
в % до загальної кількості звернень	72,2	44,5	–	88,8	–
Міські ради міст обласного і районного значення	8448	5657	66,6	1645	19,0
в % до загальної кількості звернень	22,9	49,5	–	71,1	–
Всього	36666	11319	30,8	22462	61,0

Дані таблиці свідчать про найбільше надходження звернень громадян до голів селищних та сільських рад – 26609 звернень (72,2 % до загальної кількості). При цьому питома вага прийнятих громадян на особистому прийомі головами селищних і сільських рад складає 88,8 %. Характерно, що громадяни надають перевагу звертатися до голів міських рад обласного і районного значення письмово – 49,5 % (до загальної кількості) та до голів сільських та селищних рад – на особистому прийомі (75,2 %). Основними причинами звернень є: соціально-матеріальний стан заявників, які постійно відчувають недостатність, а часом і відсутність коштів для задоволення власних та потреб сім'ї; недостатня обізнаність в правовій освіті населен-

ня, насамперед сільських жителів, які потребують захисту та підтримки; незадоволення результатами розгляду звернень громадян на місцях, зволікання та формальне ставлення керівників організацій, установ районів та міст, які надають відповіді заявникам, не задовольняючи порушені питання та можливі шляхи їх вирішення; самоусування керівників від контролю та особистої участі в організації розгляду звернень.

Наявність чисельних порушень законодавства під час організації розгляду та вирішення питань порушених у зверненнях громадян обумовлена наступним: недотримання посадовими особами графіків проведення особистих та виїзних прийомів громадян; не належне ведення діловодства за зверненнями

громадян відповідно до вимог Інструкції з діловодства та зверненнями громадян; обмежене оприлюднення у засобах масової інформації та на офіційних web-сайтах узагальнених відомостей про організацію роботи із зверненнями громадян та вирішення порушених у них питань; не своєчасне доведення графіків особистих та виїзних прийомів керівництвом райдержадміністрацій, управлінь та відділів структурних підрозділів облдержадміністрації до відома населення через засоби масової інформації; допущення порушень законодавства щодо термінів розгляду звернення; не якісне проведення перевірок додержання законодавства про звернення громадян у структурних підрозділах райдержадміністрацій.

Виконуючи вимоги Закону України «Про звернення громадян», Указу Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» (від 07.02.2008 року), керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування несуть персональну відповідальність за належне та своєчасне вирішення в межах компетенції своїх повноважень питань, порушених в адресованих їм зверненнях громадян, а також за вжиття ефективних заходів щодо запобігання виникненню підстав для обґрунтованих повторних звернень та звернень до органів вищого рівня.

Вважаємо, що забезпечення всебічного та об'єктивно-неупередженого розгляду звернень громадян з порушених у них проблем, оперативне їх вирішення, задоволення законних прав та інтересів є одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відповідним обов'язком їх посадових і службових осіб, фактором забезпечення суспільно-політичної та економічної стабільності на місцях та в цілому в державі. Тому одним із основних завдань на сучасному етапі та найближчу перспективу є системна робота державних органів та органів місцевого самоврядування

в напрямі приділення більшої уваги роботі зі зверненнями громадян в частині забезпечення безумовного виконання Конституції України, Закону України «Про звернення громадян» та відповідного Указу Президента України. Запровадження зазначеного на практиці свідчитиме, по-перше, про наявність в державі інституту права громадян на звернення; по-друге, про його соціально-правову сутність та призначення; по-третє, про реалізацію правової політики країни у сфері прав людини, що є важливим для іміджу правової і демократичної країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міняйло М. П. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на звернення : монографія / М. П. Міняйло, Ю. І. Кішак ; за заг. ред. І. Т. Кіщака. – Миколаїв : ТОВ «Фірма «Іліон», 2009. – 192 с.
2. Барабаш Ю. Правова політика у сфері прав людини: шляхи підвищення ефективності / Ю. Барабаш // Право України. – 2009. – № 4. – С. 55–61.
3. Стащенко О. До питання про вдосконалення механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні / О. Стащенко // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 6. – С. 115–118.
4. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні / за ред. І. Оніщенко, О. Зайчука. – К., 2007. – 424 с.
5. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект): дис. ... кандидата юрид. наук / Магновський І. Й. – К., 2003. – 221 с.
6. Михайлюк О. А. Проблеми забезпечення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук / Михайлюк О. А. – К., 2007. – 202 с.
7. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини і громадянина у сфері діяльності міліції: дис. ... кандидата юрид. наук / Білозьоров Є. В. – К., 2008. – 194 с.
8. Воеводин Л. Д. Юридический статус личности в России / Л. Д. Воеводин. – М.,

1997. – 305 с.

9. Француз-Яковець Т. А. Забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Т. А. Француз-Яковець. – Одеса, 2007. – 20 с.

10. Олефіренко Е. О. Адміністративно-правові гарантії реалізації прав і свобод громадян: дис. ... кандидата юрид. наук / Олефіренко Е. О. – Ірпінь, 2005. – 212 с.

11. Пабат О. В. Адміністративно-процесуальні гарантії прав та свобод громадян : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Пабат О. В. – Х., 2008. – 20 с.

12. Орзіх М. П. Глобалізація доктрини прав людини і громадянина / М. П. Орзіх // Правова держава. – 1998. – Вип. 9. – С. 22–31.

13. Шемшученко Ю. Чи має майбутнє український конституціоналізм? / Шемшученко Ю. // Юридичний вісник України. – 07–13.11.2009. – № 45.

14. Гудінг Д. Людина та її світогляд у пошуках істини і реальності / Гудінг Д., Леннокс Дж. // Міжнародн. благод. фонд «Людина та її світогляд». – Львів, 2008. – Т. 3. – 479 с.

15. Законодательные акты Русского государства второй половины XVI – первой половины XVII века. Тексты // Мюллер Р. Б., Носов Н. Е. – Ленинград : Изд-во «Наука», 1986. – 262 с.

16. Даль В. И. Толковый словарь русского языка: современная версия / В. И. Даль – К. : Эксмо, 2009. – 736 с.

17. Кішак Ю. І. Організаційно-правове забезпечення реалізації права громадян на звернення у сфері агропромислового комплексу : монографія / Ю. І. Кішак, М. П. Мінняло ; за заг. ред. І. Т. Кішака. – Миколаїв : ТОВ «Фірма «Іліон», 2008. – 264 с.

18. Грідіна І. М. Духовне життя українського народу 1933–1945 років: теоретико-методологічні засади історичного дослідження / Грідіна І. М. // Наук. праці. Серія «Історія» / ЧДУ ім. П. Могили. – Т. 115. – 2009. – Вип. 102. – С. 41–44.

19. Лисак В. Ф. Морально-психологічна ситуація в українському селі в 1950-х роках (На матеріалах фонду Міністерства держконтролю УРСР) / Лисак В. Ф. // Наук. праці. Серія «Історія» / ЧДУ ім. П. Могили. – Т. 115. – 2009. – Вип. 102. – С. 63–67.

Мінняло М. П. Соціально-правова сутність інституту права громадян на звернення / М. П. Мінняло // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 681–689 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11mmpgnz.pdf>

Розглядаються питання визначення сутності інституту права громадян на звернення з історичної точки зору його соціально-правового значення та ролі; аналізується практика розгляду звернень громадян обласною радою та органами місцевого самоврядування Миколаївської області.

Мінняло М.П. Социально-правовая сущность института права граждан на обращение

Исследуется вопрос определения сущности института права граждан на обращение с исторической точки зрения его социально-правового значения и роли; анализируется практика рассмотрения обращений граждан областным советом и органами местного самоуправления Николаевской области.

Minjajlo M.P. Social-Legal Essence of Institute of the Right of Citizens on the Reference

the question of definition of essence of institute of the right of citizens on the reference from the historical point of view of its socially-legal value and a role is investigated; practice of consideration of references of citizens by country council and local governments of the Nikolaev area is analyzed.